

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г. Този превод не обвързва Съда. За допълнителна информация моля вижте пълните указания за авторските права в края на документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

БИВША ПЕТА СЕКЦИЯ

**ДЕЛО SAŠO GORGIEV СРЕЩУ БИВША ЮГОСЛАВСКА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ**

(Жалба по. 49382/06)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

19 април 2012 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

19/07/2012

Това решение е окончателно в съответствие с чл. 44§ 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото Sašo Gorgiev срещу бивша Югославска Република Македонија,

Европейският съд по правата на човека (бивша пета секция), заседаващ като камера, в състав:

Peer Lorenzen, *председател*,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Ganna Yudkivska,

Julia Laffranque, *съдии*,

и Claudia Westerdiek, *секретар на секцията*,

след проведено закрито заседание на 27 май 2012 г.,

постанови следното решение, прието на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (по. 49382/06) срещу бивша Югославска Република Македонија, подадена до Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от македонския гражданин, г-н Сашо Горгиев („жалбоподателят“), на 27 ноември 2006 г.

2. Жалбоподателят е представляван от г-н Р. Šilegov, адвокат с практика в Скопие. Македонското правителство („правителството“) е представлявано от своя служител (агент) г-жа R. Lazareska Gerovska.

3. Жалбоподателят твърди, че държавата е отговорна по член 2 от Конвенцията за действия, застрашили живота му, които са били извършени от държавния служител Р.Д.

4. На 5 октомври 2009 г. председателят на пета секция е решил да уведоми правителството за това оплакване и е разрешил приоритетно разглеждане на жалбата съгласно правило 41 от Правилника на Съда. Било е взето и решение за едновременно произнасяне по допустимостта и основателността на жалбата (член 29 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСОТЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателят е роден през 1972 г. и живее в Скопие.

А. Контекст на делото

6. Жалбоподателят работил като сервитьор в бар в Скопие. В 5.30 часа стрината на 6 януари 2002 г. Р.Д., полицај от запаса, е произвел изстрел в бара и е ранил жалбоподателя в гърдите. Според медицинско свидетелство от 12 септември 2002 г., издадено от Центъра за лечение в Скопие, жалбоподателят е бил приет по спешност в „тежко състояние“ (*тешка општа состојба*). Нараняванията му са били описани по следния начин: счупена лява ключица и четири счупени ребра, наранявания на подклавичната артерия, вътрешни кръвоизливи и увреждане на нервите на брахиалния сплит. Дясната му ръка е била парализирана. Заключение е било, че жалбоподателят е претърпял тежка телесна повреда с опасност за живота и трайни последици (*витална загрозеност и трајни последици*). Той е бил опериран два пъти, втория път в Центъра за лечение в Белград, Сърбия.

В. Наказателно производство срещу Р.Д.

7. На 27 март 2003 г. Първоинстанционният съд в Скопие („първоинстанционният съд“) е осъдил Р.Д. задочно за „тежки престъпления срещу обществената сигурност“ (*тежки дела против општата сигурност*). Той е бил осъден на две години лишаване от свобода. След като изслушал показанията на Р.Д., на жалбоподателя и на шестима свидетели, съдът е решил, че Р.Д., в състояние на алкохолно опиянение, непреднамерено е дръпнал спусъка на служебното си оръжие и е прострелял жалбоподателя, който е бил на един метър от него. Жалбоподателят е бил посъветван да потърси обезщетение в отделно гражданско производство. Решението е влязло в сила на 8 май 2003 г.

8. Р.Д. е започнал да излежава присъдата си на 6 юни 2008 г. На 23 юни 2008 г. първоинстанционният съд е възобновил производството по искане на Р.Д. На 12 март 2009 г. първоинстанционният съд отново е намерил Р.Д. за виновен и го е осъдил на две години условно лишаване от свобода, с изпитателен срок от четири години. Няма информация дали това решение е било обжалвано или е влязло в сила.

С. Гражданско производство за вреди

9. На 11 ноември 2002 г. жалбоподателят, представляван от г-н Р. Šilegov, е завел граждански иск срещу Министерство на вътрешните работи („министерството“) за обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, произтекли от нараняването, причинено от Р.Д. Той е твърдял, че държавата е отговорна поради факта, че, вместо да е на дежурство в полицията Р.Д. го е прострелял в бара. Той е използвал

служебното си оръжие и е бил в униформа. Жалбоподателят е претендирал 28 000 000 македонски денара за неимушествени вреди и 208 480 за имушествени вреди (разноски, свързани с медицинското му лечение).¹

10. След пет отлагания на делото, на 12 декември 2003 г. първоинстанционният съд в Скопие е отхвърлил иска на жалбоподателя, тъй като е решил, че министерството няма пасивна легитимация да отговаря по иск за вреди, причинени от Р.Д., който, бидейки полицај от запаса, е държавен служител. Съдът е установил, че между 7.30 часа вечерта на 5 януари 2002 г. и 7.30 часа сутринта на 6 януари 2002 г. Р.Д. е бил дежурен в полицейското управление в Скопие. Той е трябвало да бъде на стража (*службена задача – стража*) между полунощ и 1 часа през нощта и между 6 и 7 часа сутринта на 6 януари 2002 г. След 1 часа на 6 януари 2002 г., вместо да се върне в полицейското управление, Р.Д., по свое собствено желание и без да уведоми началника си за това, е отишъл в бара. Той е бил в униформа и е носел служебното си оръжие. В бара в присъствието на други клиенти и под въздействието на алкохол е извадил оръжието и е прострелял жалбоподателя, който стоял пред него на разстояние от около 1,5 метра. Съдът е установил, че жалбоподателят е претърпял вреди в резултат на действията на Р.Д. За да бъде ангажирана отговорността на министерството по член 157 от Закона за задълженията (виж параграф 19 по-долу), съдът е счел, че:

„... трябва да бъдат изпълнени определени условия: вредата трябва да е причинена от държавен служител (*овластено службено лице*), трябва да е претърпяна от физическо или юридическо лице и, по-специално, трябва да е причинена от държавен служител при изпълнение на служебните му задължения. Тя също така трябва да е последица от незаконни действия. Ответникът (държавата) носи отговорност, само ако вредата е причинена при изпълнението на или във връзка със служебните задължения на служителя. Едно действие се счита за извършено при изпълнение на служебните задължения, ако то е сред задълженията (*функција*) на служителя. То е вредоносно действие, извършено през работно време, в официалното качество на засегнатото лице и като част от служебните му задължения. Вреда може да бъде причинена и извън изпълнението на служебни задължения, но трябва да има причинно-следствена връзка с изпълнението на задължението или със самото задължение... в настоящия случай Р.Д. не е бил в бара в официално качество... така че вредите не са били причинени във връзка с изпълнението на задължения на министерството, макар да са били причинени по време, когато Р.Д. е трябвало да бъде на работа. В даденото време и място Р.Д. не е действал в официално качество, но като частно лице, въпреки че действията са били извършени през работното му време, той е бил в униформа и е използвал служебното си оръжие. Р.Д. е отговорен за извършените действия и за причинените вреди. Няма причинно-следствена връзка между действията му и служебните му задължения...

¹ Равняващи се на 455 300 евро и 3 390 евро.

Фактът, че [Р.Д.] е бил в униформа и е използвал служебното си оръжие, сам по себе си, не означава, че той е действал в официално качество. Р.Д. не е използвал оръжието във връзка с изпълнението на служебните си задължения, а като клиент на бара ...

По времето, когато е била причинена вредата, Р.Д., като полицаи от запаса, е бил пълнолетен и е бил обучен да използва огнестрелно оръжие. Ответникът като собственик на оръжието е освободен от отговорност по силата на член 163(2) от Закона за задълженията, тъй като настъпилите вреди са се дължали единствено на непредвидимо действие, извършено от негов служител, което не е могло нито да бъде предотвратено, нито да бъде поправено.“

11. Съдът е заключил, че жалбоподателят има право да претендира обезщетение от Р.Д. по член 141 от Закона за задълженията (виж параграф 16 по-долу).

12. На 3 март 2004 г. жалбоподателят е обжалвал, твърдеейки, че министерството е отговорно за действията на Р.Д., тъй като той е действал докато е бил на работа, бил е в униформа и е стрелял със служебното си оръжие. Според него отговорността на министерството произтича от член 103 от Закона за трудовата заетост (виж параграф 20 по-долу), съгласно който министерството може да поиска възстановяване на заплатените на жалбоподателя вреди от Р.Д. На последно място, той е заявил, че вследствие на инцидента е претърпял непоправими вреди, тъй като дясната му ръка е щяла да остане напълно парализирана.

13. На 27 април 2004 г. Апелативният съд в Скопие е отхвърлил жалбата, тъй като не е намерил основания, поради които да отстъпи от заключението на долноинстанционния съд, че действията на Р.Д. в бара не са били свързани със служебните му задължения като полицейски служител. Съдът освен това заключил, че когато е прострелял жалбоподателя, Р.Д. не е действал като полицейски служител и не е изпълнявал официални задължения. Следователно министерството не може да отговаря за действията му. Съдът е потвърдил, че жалбоподателят има право да претендира обезщетение от Р.Д.

14. На 21 юли 2004 г. жалбоподателят е обжалвал (*ревизија*) пред Върховния съд, твърдеейки, *inter alia*, че Апелативният съд не е разгледал аргумента му, че министерството носи отговорност съгласно Закона за трудовата заетост.

15. На 31 май 2006 г. Върховният съд е отхвърлил жалбата, потвърждавайки аргументите на долните съдилища.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Закон за задълженията

16. Член 141 от Закона за задълженията излага общите принципи уреждащи гражданските иски за вреди.

17. Член 157 предвижда, че работодателят отговаря за вредите, причинени от служителите му при изпълнение на служебните им задължения или във връзка с тях. Ако вредата е била причинена умишлено, жертвата може да претендира обезщетение директно от служителя. Работодаателят може да иска възстановяване на изплатеното на жертвата обезщетение от служителя, ако последният е действал умишлено или по небрежност.

18. Съгласно член 160 собственикът на опасен предмет отговаря за всички вреди, причинени от него.

19. Член 163(2) предвижда, че собственикът на опасен предмет може да бъде освободен от отговорност, ако бъде доказано, че вредата е била причинена единствено вследствие на непредвидимо действие на жертвата или на трето лице, чиито последствия не са могли да бъдат предотвратени или поправени.

B. Закон за трудовата заетост от 1993 г.

20. Съгласно член 103 от Закона за трудовата заетост от 1993 г., в сила през съответния период, работодателят отговаря за всички вреди, причинени от негов служител при изпълнение на служебните му задължения или във връзка с тях. Работодаателят има право да търси възстановяване на изплатеното обезщетение от служителя, ако последният е действал умишлено или по небрежност.

C. Закон за вътрешните работи (Държавен вестник № 19/1995)

21. Член 24 от Закона за вътрешните работи, в сила през дадения период, определя кои служители се считат за държавни служители.

22. Съгласно член 26 от държавните служители се очаква да изпълняват задълженията си по всяко време, без значение дали са на работа или не.

23. Във време на война или на извънредно положение министерството може да мобилизира полицаи от запаса, за да поддържат обществен ред и да предотвратяват масови безредици (член 45(2) от Закона за вътрешните работи). Полицаяте от запаса могат да бъдат свиквани за обучения или тренировки. Докато са на

служба полицаите от запаса се считат за държавни служители по смисъла на член 24 от Закона (член 46).

D. Приложима практика на националните съдилища

24. Правителството представя копие от решение на първоинстанционен съд по иск за вреди срещу министерството и срещу полицейски служител, който по непредпазливост е произвел изстрел със служебното си оръжие в сградата на министерството, в резултат на което на ищеца са били нанесени телесни повреди. Първоинстанционният съд е решил, че полицейският служител е пряко отговорен и го е осъдил да заплати вреди. Той е отхвърлил иска срещу министерството поради това, че то не може да носи отговорност. Няма информация дали това решение е влязло в сила (П.бр.1274/2007 от 2 юли 2008 г.). Полицейският служител по това дело е бил осъден за „тежки престъпления срещу обществената сигурност“ на условно лишаване от свобода (К.бр.751/06 от 21 февруари 2007 г.).

III. ПРИЛОЖИМО МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО

A. Основни принципи при употребата на сила и огнестрелни оръжия от служители на реда, приети на Осмия конгрес на Обединените нации за предотвратяване на престъпления и третиране на нарушителите, проведен между 27 август и 7 септември 1990 г. в Хавана, Куба („Основните принципи“)

25. Член 11 от Основните принципи предвижда, *inter alia*, че:

„Законодателството относно употребата на огнестрелно оръжие от служители на реда трябва да съдържа разпоредби, които:

(a) определят обстоятелствата, при които служителите на реда имат право да носят огнестрелно оръжие...

(b) гарантират, че огнестрелни оръжия се употребяват само при подходящи обстоятелства и по такъв начин, че да бъде избегнат рискът от ненужно нараняване;

...

(d) уреждат контрола, съхраняването и предоставянето на огнестрелни оръжия, както и процедури, гарантиращи, че служителите на реда отговарят за предоставените им огнестрелни оръжия и муниции.”

В. Препоръка (2001) 10 на Комитета на министрите на Съвета на Европа към държавите-членки относно Европейския кодекс за полицейска етика („Кодекса“)² и Обяснителен меморандум към Препоръката

26. Член 37 от Кодекса предвижда, че „полицията може да използва сила, само когато това е абсолютно необходимо и само доколкото това е нужно за постигането на легитимна цел“.

27. Коментарът към член 37 от Кодекса гласи, *inter alia*, следното:

„...Значението на назначаването на подходящ полицейски персонал, както и на обучението на този персонал не бива да бъде подценявано...“

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЈАТА

28. Жалбоподателят се оплаква по член 2 от Конвенцията, че е бил жертва на застрашило живота му действие, извършено от Р.Д., държавен служител. Той се оплаква и по член 6, че националните съдилища не са признали отговорността на държавата. Съдът, който е господар на правната квалификация на фактите по делото (виж *Akdeniz срещу Турция*, по. 25165/94, § 88, 31 май 2005 г.), счита че оплакванията на жалбоподателя повдигат въпрос само по член 2 от Конвенцията, който гласи следното:

„1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот, освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.

2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима:

(a) при защита на което и да е лице от незаконно насилие;

(b) при осъществяването на правомерен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода;

(c) при действия, предприети в съответствие със закона за потушаване на бунт или метеж.”

² Приет на 19 септември 2001 г. на 765^{та} среща на заместник-министрите.

А. Допустимост*1. Приложимост на член 2 от Конвенцията*

29. Съдът отбелязва на първо място, че в настоящия случай използваната срещу жалбоподателя сила не е била смъртоносна. Това не изключва разглеждането на оплакванията на жалбоподателя по член 2 от Конвенцията. Всъщност Съдът вече е разглеждал оплаквания по този член в случаи, при които твърдените жертви не са починали в резултат на оспорваните действия. (виж *Makaratzis срещу Гърция* [ГК], по. 50385/99, §§ 49-55, ECHR 2004-XI; *Osman срещу Обединеното кралство*, 28 октомври 1998 г., §§ 115-22, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII; и *Yaşa срещу Турция*, 2 септември 1998 г., §§ 92-108, *Reports* 1998-VI).

2. Неизчерпване на вътрешноправните средства за защита

30. Правителството възразява, че жалбоподателят, който е бил представляван от адвокат, не е изчерпал всички вътрешноправни средства за защита. По-точно, той не е потърсил обезщетение от Р.Д., въпреки че е бил посъветван да направи това от първо- и второинстанционния съд (виж параграфи 11 и 13 по-горе). Освен това жалбоподателят е претендирал вреди само за получените от него наранявания и не е повдигнал оплакванията по член 2, които впоследствие е подал до Съда.

31. Жалбоподателят оспорва твърденията на правителството.

3. Заключение

32. Съдът счита, че въпросът за приложимостта на член 2 от Конвенцията и възражението на правителството са тясно свързани със съществуването на оплакванията на жалбоподателя по този член. Следователно разглеждането на тези въпроси трябва да бъде присъединено към въпросите по съществуването на жалбата.

33. Съдът също така смята, че въпросът за приложимостта на член 2 от Конвенцията и възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства повдига сериозни фактически и правни въпроси по Конвенцията, разрешаването на които изисква разглеждане на съществуването на жалбата. Следователно Съдът заключава, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията. Поради това то трябва да бъде обявено за допустимо.

В. По съществото

1. Становища на страните

34. Жалбоподателят твърди, че държавата трябва да отговаря за незаконното действие на Р.Д. Наказателната отговорност на Р.Д. не освобождава държавата от отговорността ѝ по отношение на вредите, които Р.Д. е причинил докато е бил на работа. Първоинстанционното решение, представено от правителството (виж параграф 24 по-горе), е още по-силно доказателство, че относимото право е било приложено неправилно от националните съдилища.

35. Правителството твърди, че Р.Д. не е възнамерявал да убие жалбоподателя. Това е било установено в хода на наказателното производство срещу него (виж параграф 7 по-горе). Все пак то е съгласно, че предвид тежестта на претърпените наранявания, жалбоподателят е бил подложен на насилие, което би могло да попадне под член 3 от Конвенцията, но твърди, че държавата не носи отговорност по материално-правния аспект на този член. Нейната отговорност е приключила с наказателното производство, в хода на което Р.Д. е бил осъден. Гражданските съдилища на три инстанции са отхвърлили иска на жалбоподателя, решавайки че при липсата на причинно-следствена връзка между действията на Р.Д. и официалните му задължения държавата не носи отговорност. В тази връзка то изтъква, че през въпросния период Р.Д. е напуснал поста си през работно време без съгласието на началниците си. Инцидентът се е случил след като той е би изпълнил служебното си задължение, а именно да стои на стража. В бара той не е изпълнявал никакво служебно задължение по време на или във връзка с работата си. Той по-скоро е действал като частно лице, както са установили националните съдилища.

2. Преценката на Съда

(а) Приложимост на член 2 от Конвенцията

36. Съгласно практиката на Съда само при изключителни обстоятелства физическо насилие от държавни служители, което не е причинило смърт, може да доведе до нарушение на член 2 от Конвенцията. Вярно е, че наказателната отговорност на лицата, употребили въпросната сила, не е предмет на производството по Конвенцията. Въпреки това степента и вида на използваната сила и намерението или целта на използването на тази сила биха могли, наред с други фактори, да се окажат от значение при преценката дали в даден случай действията на държавни служители, които са причинили

наранявания, но не са довели до смърт, са от такъв характер, че да доведат до попадане на фактите в обхвата на гаранцията на член 2 от Конвенцията, имайки предвид целта и смисъла на тази разпоредба. При почти всички случаи оплакванията относно нападение или насилие срещу лице от полицейски служители или военни биха били разгледани по-скоро по член 3 от Конвенцията (виж *Makaratzis*, цитирано по-горе, § 51, и *Ilhan срещу Турция* [ГК], по. 22277/93, § 76, ECHR 2000-VII).

37. В настоящия случай от установените от националните съдилища факти е ясно, че Р.Д. е прострелял жалбоподателя в дясната част на гръдния кош. Съдът приема становището на правителството, че не е било доказано Р.Д. да е действал умишлено с цел да убие жалбоподателя. Съдът обаче отбелязва, че е щастлива случайност, че жалбоподателят не е бил убит. В тази връзка той придава тежест на факта, че Р.Д. е стрелял срещу жалбоподателя от много близко разстояние (между 1 и 1,5 метра, виж параграфи 7 и 10 по-горе). Жалбоподателят е претърпял сериозни наранявания, застрашили живота му. Дясната му ръка е останала парализирана завинаги. Той е бил приет в болница по спешност и е бил опериран два пъти. Страните не спорят относно тежестта на нараняванията на жалбоподателя.

38. В светлината на изложените обстоятелства, Съдът заключава, че независимо дали Р.Д. всъщност е възнамерявал да го убие или не, жалбоподателят е бил жертва на поведение, което по своя характер е изложило живота му на опасност, въпреки че в случая той е оцелял. Поради това член 2 е приложим в настоящия случай.

(b) Пряка отговорност на държавата по член 2 от Конвенцията

(i) Основни принципи

39. Съдът потвърждава, че член 2, който гарантира правото на живот и определя обстоятелствата, при които лишаването от живот може да бъде оправдано, се нарежда сред най-основните разпоредби на Конвенцията и от него не се допуска дерогация (виж *Великова (Velikova) срещу България*, по. 41488/98, § 68, ECHR 2000-VI).

40. Поради значението на член 2 в едно демократично общество Съдът трябва да разгледа всяко твърдение за нарушение на тази разпоредба с най-голямо внимание, вземайки предвид не само действията на държавните служители, които в действителност са употребили сила, но също и всички съпътстващи обстоятелства (виж *McCann and Others срещу Обединеното кралство*, 27 септември 1995 г., § 150, Series A no. 324).

41. Член 2 не се отнася само до смърт вследствие на използване на сила от държавни служители, но в първото изречение на първия параграф, предвижда позитивно задължение за държавите да

предприемат необходимите действия за защита на живота на лицата под тяхната юрисдикция (виж *Makaratzis*, цитирано по-горе, § 57).

42. Това позитивно задължение включва преди всичко основното задължение на държавата да създаде правна и административна рамка, която да осигури ефективна превенция. Тази рамка трябва да съдържа разпоредби, насочени към специфичните характеристики на някои дейности, особено с оглед степента на потенциалния риск за човешкия живот. Държавата трябва да прояви възможно най-голяма грижа и да определи ограничените обстоятелства, при които силите на реда могат да използват огнестрелно оръжие (виж *Abdullah Yilmaz срещу Турция*, по. 21899/02, §§ 56 и 57, 17 юни 2008 г., и *Makaratzis*, цитирано по-горе, § 59).

43. Според Съда, имайки предвид практиката му, задължението на държавата да защитава правото на живот трябва да включва и предприемането на разумни действия, за да гарантира сигурността на лицата на публични места и - в случай на тежко нараняване или смърт - да разполага с ефективна и независима съдебна система, гарантираща наличието на правни средства за установяване на фактите, търсене на отговорност от виновниците и предоставяне на подходящо обезщетение на жертвата (виж *Ciechońska срещу Полша*, по. 19776/04, § 67, 14 юни 2011 г.).

44. Позитивните задължения на държавата обаче не трябва да се тълкуват по начин, който налага прекомерна тежест на властите, имайки предвид по-специално непредсказуемостта на човешкото поведение и оперативните решения относно приоритети и ресурси, които трябва да бъдат взети (виж *Keenan срещу Обединеното кралство*, по. 27229/95, § 90, ECHR 2001-III, и *A. and Others срещу Турция*, по. 30015/96, §§ 44-45, 27 юли 2004 г.). Изборът на начина, по който да бъдат спазени позитивните задължения по член 2 по принцип е въпрос, който попада в свободата на преценка на договарящите държави. Съществуват различни начини за спазване на правата по Конвенцията и дори държавата да не е приложила някоя определена мярка, предвидена в националното право, тя би могла да спази позитивното си задължение по друг начин (виж *Ciechońska*, цитирано по-горе, § 65, и *Fadeyeva срещу Русия*, по. 55723/00, § 96, ECHR 2005-IV).

(ii) Приложение на горните принципи в настоящия случай

45. Съдът отбелязва специфичните обстоятелства, при които Р.Д. е прострелял жалбоподателя. В тази връзка той посочва, че през дадения период Р.Д. е бил полицаи от запаса и следователно – държавен служител. Това е било потвърдено от гражданските съдилища (виж параграф 10 по-горе) и е в съответствие с член 46 от действащия Закон за вътрешните работи (виж параграф 23 по-горе). По въпросното

време, а именно ношта на пети срещу шести януари 2002 г., Р.Д. е бил на работа в полицейското управление, където му е било заповядано да стои на стража в полунощ (на 5 януари) и в 6 часа сутринта (на 6 януари 2002 г.), като всяко дежурство е трябвало да продължи по един час. В 1 часа сутринта на 6 януари 2002 г., след края на дежурството, по време на което той е бил на стража, без да уведоми началниците си е напуснал управлението и е отишъл в бара. Той е бил в униформа и е носел служебното си оръжие. В 5.30 часа сутринта на същия ден той е произвел изстрел с оръжието и е улучил жалбоподателя в гърдите. Р.Д. е бил осъден, първоначално задочно, за извършване на тежко престъпление против обществената сигурност и му е било наложено наказание от две години лишаване от свобода. След възобновяването на производството той отново е бил намерен за виновен и е получил условна присъда (виж параграфи 7 и 8 по-горе). Жалбоподателят е бил посъветван да търси обезщетение в отделно производство по гражданско-правен ред.

46. В гражданското производство жалбоподателят е поискал от националните съдилища да установят, че държавата е отговорна за претърпените от него вреди. Съдилищата са отхвърлили иска, намирайки че държавата не може да носи отговорност, защото Р.Д. не е действал в официално качество, а като частно лице и че вредите не са били причинени при изпълнението на или във връзка със служебните му задължения.

47. Съдът потвърждава практиката си, съгласно която държавата е пряко отговорна за прояви на насилие, извършени от полицейски служители при изпълнение на задълженията им (виж *Кръстанов (Krastanov) срещу България*, по. 50222/99, § 53, 30 септември 2004 г.). Настоящият случай се различава от делото *Кръстанов*, тъй като засяга вредоносно действие, извършено от държавен служител извън изпълнението на служебните му задължения.

48. За да прецени дали държавата може да бъде държана отговорна за незаконни действия на нейни служители, които са били извършени извън изпълнението на служебни задължения, Съдът трябва да вземе предвид всички обстоятелства в тяхната съвкупност и да прецени характера и обстоятелствата на въпросното поведение.

49. В тази връзка Съдът отбелязва, че инцидентът се е случил през работното време на Р.Д. Няма съмнение, че по времето, когато се е случил инцидентът, Р.Д. е трябвало да бъде на работа в полицейското управление. Той е напуснал работното си място без разрешението на началниците си и докато е бил в състояние на алкохолно опиянение е извършил опасни действия, застрашили живота на жалбоподателя. Страните не спорят по въпроса, че по този начин той е извършил грубо нарушение на правилата за работа, което е довело до въпросния инцидент. Когато е прострелял жалбоподателя, Р.Д. е бил в униформа.

При това положение не е изненадващо, че обществеността го е възприела като служител на реда. Освен това той е прострелял жалбоподателя със служебното си оръжие, което му е било предоставено от властите.

50. Съдът е съгласен, че властите не биха могли обективно да предвидят непокорното поведение [на Р.Д. – бел. прев.] и последващите действия в бара. Той обаче потвърждава, че държавата трябва да създаде и строго да спазва система от адекватни и ефективни гаранции, предназначени да попречат на служители, и по-специално на временно мобилизирани полицаи от запаса, да използват неправилно служебното оръжие, предоставено им за изпълнение на официалните им задължения. Правителството не е уведомило Съда за наличието на каквито и да било правила в това отношение. В тази връзка Съдът отбелязва разпоредбата на член 26 от Закона за вътрешните работи, който изисква държавните служители – като Р.Д. – да изпълняват служебните си задължения „по всяко време, без значение дали са на работа или не“. Без съмнение приложението на тази разпоредба явно е от полза за обществото, но съдържа и някои потенциални рискове. Това постоянно задължение на държавните служители, като полицаите, изисква те винаги да носят служебното си оръжие, за да могат да изпълняват задълженията си.

51. Освен това Съдът потвърждава, че държавите следва да поддържат високи професионални стандарти в рамките на своите системи за опазване на реда и да се уверят, че лицата, които са част от тези системи отговарят на поставените условия (виж, *mutatis mutandis*, *Abdullah Yilmaz*, цитиран по-горе, §§ 56-57). По-точно, когато става въпрос за предоставяне на огнестрелно оръжие на полицейски служители, те не само трябва да преминат необходимото за това обучение, но и изборът на служители, които имат право да носят оръжие трябва да бъде направен особено внимателно.

52. В настоящия случай правителството не е уведомило Съда дали националните власти са направили преценка дали Р.Д. е бил годен за назначаване и за носене на оръжие. При това положение Съдът смята, че ответната държава трябва да носи отговорност за вредоносното действие, извършено от Р.Д. в бара.

53. Искът на жалбоподателя срещу държавата представлява подходящо средство, чрез което да бъде установена отговорността за действията на Р.Д., които са довели до нарушение на правата на жалбоподателя по член 2 от Конвенцията. Фактът, че той не е претендирал обезщетение от Р.Д. не е от решаващо значение, тъй като целта на неговия иск, както и на жалбата му пред Съда, е била да установи отговорността на държавата като такава.

54. Поради изложените съображения Съдът отхвърля възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за

защита и намира, че има нарушение на член 2 от Конвенцията в неговия материално-правен аспект.

55. Съдът не счита за необходимо да преценява дали държавата е спазила процедурните си задължения по член 2 от Конвенцията, тъй като жалбоподателят не е повдигнал изрично оплакване в това отношение.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

56. Жалбоподателят се оплаква, че гражданското производство е било прекалено дълго и е нарушило член 6 § 1 от Конвенцията, който гласи следното:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ...има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок, от ... съд.“

57. Съдът отбелязва, че въпросното производство е започнало на 11 ноември 2002 г. и е завършило на 31 май 2006 г., когато Върховният съд е отхвърлил иска на жалбоподателя. Така то е продължило три години, шест месеца и двадесет дни и е било разгледано от три инстанции.

58. Съдът не счита, че делото е било сложно.

59. Вземайки предвид предоставените му материали, Съдът не смята, че жалбоподателят е допринесъл за дължината на производството.

60. По отношение на поведението на властите, Съдът счита, че освен две-годишното забавяне на производството пред Върховния съд – което е някак дълго – не е имало други забавяния, за които властите да са отговорни.

61. Вземайки предвид изложените в практиката критерии за преценяването на изискването за разумен срок, съдържащо се в член 6 § 1 от Конвенцията (виж, наред с други източници, *Frydlender срещу Франция* [ГК], no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII; *Comingersoll S.A. срещу Португалия* [ГК], no. 35382/97, ECHR 2000-IV; и *Philis срещу Гърция* (no. 2), решение от 27 юни 1997 г., *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV, § 35), Съдът счита, че като цяло производството в настоящия случай е било проведено в разумен срок и че оплакването на жалбоподателя по отношение на неговата дължина е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията. Следователно то трябва да бъде отхвърлено съгласно член 35 § 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЈАТА

62. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.“

A. Вреди

63. Жалбоподателят претендира имуществени вреди в размер на 3 390 евро, представляващи медицински разходи за лечението му. В подкрепа на тази претенция той представя копия от фактури. Той претендира и неимуществени вреди в размер на 455 300 евро, произтичащи от претърпените в резултат на нараняванията му болки, страх, намалени способности и обезобразяване. Тези суми са същите както сумите, претендирани от жалбоподателя в гражданското производство (виж параграф 9 по-горе). Освен това, той претендира вреди в размер на 10 000 евро за твърдяното нарушение на член 2 и 10 000 евро за твърдяното нарушение на правото му на справедлив процес.

64. Правителството оспорва тези претенции като твърди, че няма причинно-следствена връзка между претендираните вреди и твърдените нарушения. По отношение на имуществените вреди то твърди, че жалбоподателят не е завел иск за тях срещу Р.Д., който е извършил престъплението и е директно отговорен за претърпените вреди. По отношение на претенцията за неимуществени вреди, то твърди, че тя не е подкрепена от доказателства. Същото се отнася и за претенциите му във връзка с твърдените нарушения на членове 2 и 6. На последно място, то посочва, че трябва да бъде взет предвид стандартът на живот в бивша Югославска Република Македония и че намирането на нарушение би представлявало достатъчно обезщетение.

65. Съдът смята, че претендираните имуществени вреди са за медицинските разходи, които жалбоподателят е понесъл като пряка последица от раняването му от Р.Д. Предвид представените документи и фактът че правителството не оспорва техния размер, Съдът присъжда изцяло претендираната в това отношение сума.

66. Той също така приема, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди, които не могат да бъдат компенсирани само с намирането на нарушение на член 2 от Конвенцията. Преценявайки по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателя в това отношение сумата от 12 000 евро, плюс евентуалната сума за дължими данъци и такси, за неимуществени вреди.

В. Разноски

67. Жалбоподателят не е претендирал възстановяване на разноски. Поради това Съдът не присъжда никаква сума в това отношение.

С. Лихва за забава

68. Съдът намира за уместно лихвата за забава да бъде определена въз основа на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО**

1. *Присъедини към въпросите по съществува на жалбата въпросът за приложимостта на член 2 от Конвенцията и възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита;*
2. *Реши*, че член 2 от Конвенцията е приложим в настоящия случай;
3. *Отхвърли* възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита;
4. *Обяви за допустимо* оплакването по член 2 от Конвенцията, а останалата част от жалбата за недопустима;
5. *Реши*, че има нарушение на член 2 от Конвенцията;
6. *Реши*,
 - (а) че в три месечен срок от датата, на която настоящото решение стане окончателно в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, ответната държава ще заплати на жалбоподателя следните суми, конвертирани в националната валута на ответната държава по курса към деня на извършване на плащането:
 - i) 3 390 евро (три хиляди триста и деветдесет евро), плюс евентуалната сума за дължими данъци и такси, за имуществени вреди и
 - ii) 12 000 евро (дванадесет хиляди евро), плюс евентуалната сума за дължими данъци и такси, за неимуществени вреди;
 - (б) че от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в

размер, равен на пределната ставка по заеми на Европeйската централна банка, към която се добавят три процентни пункта;

7. *Отхвърли* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и съобщено в писмен вид на 19 април 2012 г., в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Claudia Westerdiek
Секретар

Peer Lorenzen
Председател

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г.

Официалните езици на Европейския съд по правата на човека са английски и френски. Този превод не обвързва Съда и Съдът не поема никаква отговорност за качеството му. Той може да бъде свален от базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) или от всяка друга база данни, на която Съдът го е предоставил. Той може да бъде възпроизвеждан за нетърговски цели, при условие че е цитирано пълното заглавие на делото и посочената по-горе информация за авторските права. В случай че възнамерявате да използвате за търговски цели която и да било част от този превод, моля свържете се с publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.